

ग्रामीण पाणी पुरवठा
कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी
मार्गदर्शक सूचना

महाराष्ट्र शासन
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग
शासन परिपत्रक, क्रमांक ग्रापाधो-१११/प्र.क्र.०५८/पापु-०७
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : १६ मे, २०११

- वाचाः:- १) शा.नि.पापुवस्ववि. क्र. ग्रापाधो ११०९/ प्र.क्र.१०४(अ) /पापु-०७, दि.१७ मार्च, २०१०.
२) शा.शु.प.पापुवस्ववि. क्र. ग्रापाधो ११०९/ प्र.क्र.१०४(अ) /पापु-०७, दि.३० ऑगस्ट, २०१०.
३) शा.शु.प.पापुवस्ववि. क्र. ग्रापाधो ११०९/ प्र.क्र.१०४(अ) /पापु-०७, दि.३१ जानेवारी, २०११.
४) केंद्र शासनाच्या पेयजल विभागाचे पत्र क्र.W-११०४२/४/२००७-२००७-DWS-I(pt),
दि.२५ फेब्रुवारी, २०११

प्रस्तावना :

केंद्र शासनाच्या सुधारित मार्गदर्शक सुचनानुसार ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाची अंमलबजावणी अधिकाधिक परिणामकारक व्हावी यासाठी संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयान्वये सुधारीत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत. संदर्भ क्र.२ येथील शासन शुद्धीपत्रकान्वये, रु.५.०० कोटी पर्यंतच्या ग्रामीण नळ पाणी पुरवठा योजनाना प्रशासकीय मान्यता देण्याचे अधिकार, संबंधित गावांच्या ग्रामसभेस देण्यात आलेले आहेत. संदर्भ क्र.३ येथील शासन शुद्धीपत्रकान्वये, सर्वसाधारण व अनुसुचित जाती / जमाती तसेच आदिवासी क्षेत्रासाठी लोकवर्गणीसंदर्भात स्पष्टीकरण करण्यात आलेले आहे.

संदर्भ क्र.४ येथील पत्रान्वये, केंद्र शासनाने मार्गदर्शक सूचनांमध्ये केलेल्या नवीनतम सुधारणानुसार, जिल्ह्यातील सुक्ष्म पाणलोट क्षेत्रांच्या प्रत्यक्ष भूतपासणीअंती जिल्ह्यातील भूजल प्रगती नकाशे (ground water prospects maps) तयार करणे अभिप्रेत असून, या नकाशांच्या आधारे गाव कृती आराखडे तयार करावयाचे आहेत. संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयातील परिच्छेद ७.३ (क) नुसार भूजलाच्या व्यवस्थापनाकरिता ग्रामपंचायतीने नागरिकांच्या सहभागातून पाण्याचा ताळेबंद तयार करून पाण्याच्या स्रोताचा आराखडा तयार करावयाचा आहे. तर, परिच्छेद ७.३ (ड) नुसार गाव कृती आराखड्यामध्ये भूजल पुनर्भरणाशी संबंधित आवश्यक उपाययोजनांचा समावेश करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे.

सुधारित मार्गदर्शक सूचनानुसार, गाव कृती आराखडा तयार केल्यानंतर, या कृती आराखड्यातील बळकटीकरणाच्या उपाययोजना पारंपारिक स्वरूपाच्या असतील तर त्यांना जिल्हा परिषदेच्या कार्यकारी अभियंत्यांकडून तांत्रिक मान्यता देण्यात येते. केवळ अपारंपारिक उपाययोजना प्रस्तावित केलेली असल्यास त्यास तांत्रिक मान्यता, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणेकडून देण्यात येते व अशा प्रकरणी बळकटीकरणासाठी केंद्र शासनाकडून उपलब्ध होणारा निधी वापरण्यात येतो, असे देखील शासनाच्या निर्दर्शनास आलेले आहे.

उपरोक्त परिस्थिती विचारात घेता, जिल्हास्तरावर सुक्ष्म पाणलोट क्षेत्रांच्या प्रत्यक्ष भूतपासणीअंती जिल्ह्याचे भूजल प्रगती आराखडे (ground water prospects maps) तयार करणे व त्याआधारे भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणेने गाव कृती आराखड्यातील भूजल पुनर्भरणाशी संबंधित पारंपारिक व अपारंपारिक दोन्ही उपाययोजनांना मान्यता देणे व दोन्ही प्रकारच्या उपाययोजनांसाठी येणारा खर्च केंद्र शासनाकडून उपलब्ध होणा-या बळकटीकरण कार्यक्रमासाठीच्या निधीतून करणे, इत्यादी संदर्भात आवश्यक त्या सूचना निर्गमीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :

उपरोक्त परिस्थिती विचारात घेऊन, ग्रामीण पाणी पुरवठा कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

- १) जिल्ह्यातील सुक्ष्म पाणलोट क्षेत्रांच्या प्रत्यक्ष भूतपासणीअंती (on a micro-watershed basis after ground verification) जिल्ह्यातील भूजल प्रगती नकाशे (ground water prospects maps) भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणेने तयार करावेत. अथवा ते अन्य यंत्रणांकडून उपलब्ध करून घ्यावेत.
- २) या नकाशांच्या आधारे गाव कृती आराखड्यातील भूजल पुनर्भरणाशी संबंधित आवश्यक उपाययोजना निश्चित करण्यात याव्यात. या उपाययोजना पारंपारिक असो अथवा अपारंपारिक असो त्यांना तांत्रिक मान्यता देण्याची कार्यवाही भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणेने करावी. दोन्ही प्रकारच्या उपाययोजनांसाठी येणारा खर्च केंद्र शासनाकडून उपलब्ध होणा-या बळकटीकरण कार्यक्रमासाठीच्या निधीतून करण्यात यावा.

२. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेब साईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०११०५१६१२५७०९००९ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/-
(र. अं. खडसे)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

मा.मंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) यांचे खाजगी सचिव,
मा.राज्यमंत्री (पाणी पुरवठा व स्वच्छता) यांचे खाजगी सचिव
विभागीय आयुक्त (सर्व)
सदस्य सचिव, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण, मुंबई
संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा, पुणे
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी,
सर्व अधिक्षक अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण
सर्व कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद
महालेखापाल, महाराष्ट्र - १, मुंबई (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता)
महालेखापाल, महाराष्ट्र - २, नागपूर (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता)
मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नवी मुंबई
उप मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, नाशिक, पुणे, औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर
सर्व प्रादेशिक उपसंचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा
सर्व प्रादेशिक मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण
सर्व जिल्हा वरिष्ठ भूवैज्ञानिक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा
सर्व कार्यकारी अभियंता, महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण
सर्व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती
नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
मंत्रालयातील इतर सर्व विभाग,
पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व पर्यवेक्षीय अधिकारी व कार्यासने
निवडनस्ती, कार्यासन क्रमांक पापु-०७